

تحلیل محتوای کتاب فارسی پایه چهارم دبستان بر اساس مولفه‌های هوش موفق

معصومه سوری^۱

فرامرز سهرابی اسمرو^۲

کامران شیوندی چلیچه^۳

مهدی عرب زاده^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۰۱

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی و تحلیل محتوای کتاب فارسی پایه چهارم ابتدایی با رویکرد مکاشفه هوش موفق و فراهم آوردن اطلاعات و ارائه پیشنهادهایی به برنامه‌ریزان به منظور بهبود و اصلاح این کتاب بوده است. جامعه آماری پژوهش، کتاب درسی فارسی چهارم ابتدایی در سال تحصیلی ۱۴۰۱ است که با توجه به ماهیت موضوع پژوهش و محدودیت جامعه آماری از نمونه‌گیری صرف نظر شده، کل آن‌ها به عنوان نمونه در نظر گرفته شده‌اند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات سیاهه تحلیل محتوای کتب درسی است که پس از مطالعه مبانی نظری و بسترهای قانونی تهیه و تدوین شده است، روایی آن توسط متخصصان علوم تربیتی و کارشناسان مربوطه تعیین گردیده است. ابزار اندازه‌گیری چک لیست مبتنی بر واحد تحلیل محتوا، متن، عکس، پاراگراف و تمرین بوده است. نتایج پژوهش با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی و شاخص انتروپی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته‌اند. از محاسبه ضریب انتروپی بر اساس فرمول شانون استفاده شد که نشان داد که مبتنی بر سه بعد هوش موفق که شامل هوش تحلیلی، خلاق و عملی است، بیشترین وزن مربوط به سازگاری با محیط، توانمندی در تحلیل و تغییر، تعامل استفاده از مهارت عملی، کاوشگری و یادگیری مستمر است.

کلیدواژه‌ها: تحلیل محتوا، هوش موفق، پایه چهارم ابتدایی، انتروپی

^۱ دانشجوی دکتری گروه برنامه ریزی درسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

^۲ گروه روانشناسی بالینی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

^۳ گروه روانشناسی تربیتی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

^۴ گروه روانشناسی تربیتی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

مقدمه

هوش موفق توانایی دستیابی به موفقیت در زندگی، با توجه به استانداردهای شخصی افراد در سازگاری و هماهنگی با محیط اجتماعی و فرهنگی از طریق شناخت نقاط قوت و بهبود و جبران ضعفها از طریق توازن تواناییهای تحلیلی، خلاق و عملی می‌باشد. مبنای نظری خلاقیت، هوش عملی و بروز استعدادها، نظریه هوش موفق است. در این نظریه، هوش خلاق با هوش تحلیلی و هوش عملی ترکیب می‌شود تا زمینه ای برای درک و پیش بینی تفکر و رفتار انسان فراهم کند. به طور خاص، هفت فرموله (فرایندهای اجرایی) در تفکر علمی (و سایر اشکال) دخیل هستند: (۱) تشخیص وجود یک مشکل (۲) تعریف مشکل؛ (۳) بازنمایی ذهنی مشکل؛ (۴) تخصیص منابع برای حل مشکل (۵) تدوین استراتژی برای حل مشکل (۶) نظارت بر حل مشکل و (۷) ارزیابی حل مسئله (استرنبرگ و همکاران، ۲۰۲۰، ۴).

هوش موفق به عنوان توانایی کسب موفقیت در زندگی با کاربرد تعامل در استفاده از مهارت‌های عملی، خلاق و تحلیلی در نظر گرفته می‌شود. در این تعریف، توانایی تحلیل به معنی مقایسه و ارزیابی مقدمات مورد- نیاز برای حل مسئله و فرایندهای تصمیم‌گیری است. هوش موفق توانمندی کسب موفقیت در زندگی براساس هنجارهای فردی- اجتماعی، توانش کسب موفقیت یا برجسته کردن نقاط قوت فردی و اجتماعی در راستای اصلاح نقاط ضعف از طریق برقراری توازن میان توانش‌های خلاق، عملی و تحلیلی و به منظور سازش با محیط یا شکل‌دهی و انتخاب آنها می‌باشد. هوش عملی، برای تصمیم‌گیری در مورد تعمیم دانش در زندگی روزمره و شغلی استفاده میشود؛ دانش کاربردی برای حل مسائل روزمره و از هوش خلاق زمانی استفاده میشود که فرد با موقعیت‌هایی رو به رو شود که دارای درجه‌ی خاصی از تازگی و نوآوری باشد. عاملی که می‌تواند در خلاقیت دانش‌آموزان نقش چشمگیری داشته باشد هوش موفق است. هوش موفق ترکیبی از توانایی در حوزه تحلیل، خلاقیت و عمل است که به افراد قدرت سازگاری، انتخاب و تغییر محیط برای رسیدن به اهداف کمک می‌کند. بنابراین هوش شخصی و هوش موفق موجب افزایش مولفه‌های سیالی، بسط و ابتکار دانش‌آموزان تیزهوش می‌شود (دولتی، ۲۰۲۱، ۱۳).

ارزیابی هوش و استعداد تحصیلی به منظور افزایش عملکرد در آزمون‌های هوش و پیشرفت تحصیلی سال‌هاست که مورد توجه روان‌شناسان و محققان تربیتی بوده و هست، زیرا از زمان‌های

دور تصور شده است که هوش نقش مهمی در موفقیت تحصیلی دارد. هوش عملی یا "عقل سلیم" زمانی درگیر می‌شود که مهارت‌هایی که در زمینه‌های دنیای واقعی به کار گرفته شدند، اجرا یا عملی شوند. این شامل افراد می‌شود که توانایی‌های خود را برای انواع مشکلاتی که در زندگی روزمره با آن‌ها مواجه هستند، مانند محل کار یا خانه، به کار می‌گیرند. هوش عملی شامل بکارگیری مولفه‌های هوش برای تجربه به منظور سازگاری با، شکل، انتخاب محیط است. سازگاری زمانی رخ می‌دهد که فرد خود را متناسب با محیط تغییر دهد. شکل دهی زمانی اتفاق می‌افتد که فرد محیط را متناسب با خود تغییر دهد و زمانی که فرد تصمیم می‌گیرد به دنبال محیط دیگری باشد که با نیازها، توانایی‌ها و خواسته‌های او مطابقت دارد، انتخاب می‌شود. افراد در تعادل سازگاری، شکل‌دهی، و گزینش و شایستگی بین این سه دوره عمل ممکن با هم تفاوت دارند. می‌توان امیدوار بود که رهبران جهان این مهارت‌ها را با سهولت به کار گیرند. آنها اغلب این کار را نمی‌کنند. (استرنبرگ، ۲۰۱۸، ص ۴). توجه به هوش موفق از طرف معلمان، نه تنها در تحصیل دانش و مهارت موثر است بلکه با تقویت توانمندی دانش‌آموزان در توانش عملی و در موقعیت‌های مختلف اجتماعی، حرفه‌ای و زندگی روزمره نیز می‌تواند کسب موفقیت کند (استرنبرگ، ۲۰۰۲). تقدم هوش موفق بر خرد و خلاقیت دانش‌آموزان تیزهوش شاید توانایی تفکر دانش‌آموزان در سه بعد تحلیلی، خلاق و عملی باشد که آشنایی و تسلط بر آنها ضرورت دنیای کنونی می‌باشد. دانش‌آموزان با ارائه توانایی‌های تفکر خلاق از حل مساله به ایده‌های جدید می‌رسند و توانایی تفکر عملی با عث غلبه آنها برچالش‌ها می‌شود (یار محمدی، ۱۳۹۵، ۱۶۲)

توانمندی تحلیلی و پیش‌بینی، اولین مؤلفه هوش موفق در نظر گرفته می‌شود. این شامل هدایت آگاهانه فرآیندهای ذهنی برای یافتن راه حلی برای مشکل است. برای اهداف مختلف در حل مسائل استفاده می‌شود با هدف حرکت از وضعیت مشکل به راه حل و رفع موانع پیش روی فرد تعریف شده است.

دومین مؤلفه اکتشافی در هوش موفق، هوش خلاق و خود شکوفایی است که برای فرموله کردن مسائل و راه‌حل‌های خوب مورد نیاز است و اندیشیدن به راه‌حل‌های نوآورانه برای مسائل به ظاهر غیرممکن مهم است (کافمن، ۲۰۱۸، ۵). یکی از مهم‌ترین قابلیت‌های هوش خلاق، توانایی فرد در مسلط بودن، یعنی تولید بیشترین تعداد ایده در یک موضوع خاص است. اصالت به معنای

تولید راه‌حل‌ها و ایده‌های جدید و غیر متعارف است که با تازگی، منحصر به فرد بودن و جزئیات مشخص می‌شود. این به نوبه خود به معنای توسعه و بهبود ایده با افزودن توضیحاتی به آن است که به برجسته کردن آن و حساسیت به مشکلات کمک می‌کند. همچنین به معنای توانایی درک نقاط ضعف، احساس مشکلات و یافتن راه حل‌های خلاقانه برای آنهاست (کافمن، ۲۰۱۸، ۶).

روش آموزش هوش موفق موجب بهبود درک و فهم، مهارت تحلیل، مهارت خلاق و مهارت عملی دانشجو معلمان گردیده است. (آزادمرد، طالبی، ۱۳۹۵) آموزش هوش موفق بر سرعت حل مسئله کودکان پیش دبستانی مؤثر است. (خانی، وهمکاران، ۱۳۹۹) همچنین در پژوهشی که بر روی دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی انجام داد نشان داد که برنامه آموزشی هوش موفق استنبرگ بر حل مسئله تأثیر مثبت دارد. (مرتضی راد، ۱۳۹۸) آموزش هوش موفق موجب بهبود ادراک خود تحصیلی و نگرش مثبت تر به کلاس و استاد می‌گردد (آزاد مرد وهمکاران، ۱۳۹۵، ۱۸). مولفه‌های آموزش هوش موفق در دروس ابتدایی در کویت، ژاپن، ایالات متحده آمریکا (الاجیمی؛ ۲۰۱۲) در قبرس، ایرلند و تایوان (خالاموس^۲، ۲۰۱۰) و به طور خاص در ریاضیات در امتحانات ضرب کسری در کره جنوبی و ایالات متحده آمریکا (سان^۳ و سنک^۴؛ ۲۰۱۰) چین، ژاپن (لی^۵، چن^۶ و آن^۷؛ ۲۰۰۹) و ترکیه (کار و همکاران^۸؛ ۲۰۱۸) مشاهده شده است. از نظر روش‌شناسی، بسیاری از تحقیقات مرتبط با کتاب‌های درسی از نوعی توصیف کیفی استفاده کرده‌اند، که معمولاً با نوعی چارچوب تحلیلی هماهنگ است که ممکن است با تجزیه و تحلیل‌های فراوانی تکمیل شود، تجزیه و تحلیل کتاب‌های درسی ابتدایی به وسیله‌ای که تعداد وقوع اشکال خاصی از تکلیف‌شمارش و مقایسه می‌شود. با این حال، در حالی که تحلیل‌های فراوانی موضوعات ممتاز نویسندگان کتاب‌های درسی را برجسته می‌کنند، در رابطه با نحوه ترتیب‌بندی این موضوعات کمی نشان می‌دهند (اوتن^۹؛ ۲۰۱۴).

^۱ Alajmi

^۲ Charalambous

^۳ Son

^۴ Senk

^۵ Li

^۶ Chen

^۷ An

^۸ Kar

^۹ Otten

پیشینه پژوهش

نتایج پژوهش‌های یوسفی و باقر پور (۱۳۹۷) حامدیان (۱۳۹۰)؛ آبکنار، عاشوری و مولوی (۱۳۹۱) نشان داد که هوش شناختی بر مهارت حل مسئله اثربخش است. فرتاش (۱۳۹۵) در بررسی کاربرد نظریه هوش موفق در تعاملات بین فردی معلمان با دانش‌آموزان نشان داد که برخورداری از هوش موفق می‌تواند به عنوان تسهیل‌گری در تعاملات اجتماعی و روابط بین فردی معلمان با دانش‌آموزان عمل کند.

معدن کن وهمکاران (۲۰۲۲) عنوانی با تاثیر آموزش هوش موفق بر تمرکز یادگیری و خود شکوفایی دانش‌آموزان دختر پایه ششم ابتدایی انجام دادند. نتایج نشان داد آموزش هوش موفق موجب افزایش خود شکوفایی و تمرکز یادگیری در دانش‌آموزان می‌شود که این تاثیر در خود شکوفایی دانش‌آموزان به میزان ۷۷ درصد و در تمرکز یادگیری به میزان ۹۴ درصد می‌باشد.

معصوم زاده وهمکاران (۲۰۲۲) پژوهشی با عنوان اثربخشی آموزش مبتنی بر هوش موفق بر درگیری تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان انجام دادند. پژوهش حاضر با هدف شناسایی اثر آموزش مبتنی بر هوش موفق بر درگیری تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان انجام پذیرفت نتایج تحلیل داده‌ها در بررسی تفاوت بین پیش‌آزمون و پس‌آزمون در دو گروه نشان داد که آموزش مبتنی بر هوش موفق بر پیشرفت تحصیلی و هر چهار وجه درگیری تحصیلی (شناختی، عاطفی، رفتاری، عاملیت) اثر معناداری داشته است. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که روش آموزش مبتنی بر هوش موفق منجر به بهبود و ارتقاء پیشرفت تحصیلی و درگیری تحصیلی دانش‌آموزان شده است.

(خالد کمال؛ ۲۰۲۲) پژوهشی با عنوان اثربخشی یک استراتژی تدریس پیشنهادی بر اساس نظریه هوش موفق در توسعه مهارت‌های خلاقیت در ریاضیات برای دانش‌آموزان مقطع ابتدایی انجام دادند. هدف این مقاله اندازه‌گیری اثربخشی یک استراتژی تدریس پیشنهادی بر اساس نظریه هوش موفق در توسعه مهارت‌های خلاقیت در ریاضیات در دوره ابتدایی دانش‌آموزان مدرسه برای دستیابی به این هدف، محقق از رویکرد نیمه تجربی و یک گروه از پیش و پس‌آزمون را طراحی می‌کند. محقق آزمون تفکر خلاق را در ریاضیات او همچنین یک استراتژی آموزشی مبتنی بر هوش

موفق برای توسعه خلاقیت ایجاد می کند مهارت های ریاضی در دانش آموزان دبستانی این استراتژی در تحقیق به کار گرفته شد دانش آموزان نمونه که ۳۵ دانش آموز دختر و پسر از پایه پنجم ابتدایی بودند مدرسه برای اندازه گیری اثربخشی استراتژی، آزمون از راه دور برای تحقیق نمونه اعمال شد. نتایج نشان داد که از نظر آماری تفاوت معنی داری در سطح معنی داری بین میانگین نمرات دانش آموزان گروه آزمایشی در پیش آزمون و پس آزمون مهارت های خلاقیت در ریاضیات پس از آموزش هوش موفق به نفع پس آزمون می باشد.

مطالعات مربوط به هوش موفق: پژوهش (دولتی، ۲۰۲۱) این پژوهش با هدف بررسی تأثیر هوش فردی و آموزش موفق هوش بر خلاقیت دانش آموزان تیزهوش انجام شد. روش بررسی: روش پژوهش آزمایشی با پیش آزمون و پس آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان پسر پایه نهم دبیرستان های استعدادهای درخشان شهرستان اسفراین در سال تحصیلی ۹۶-۹۵ می باشد. نمونه پژوهش شامل ۳۸ دانش آموز تیزهوش است که به طور تصادفی انتخاب و در سه گروه هوش فردی، هوش موفق و کنترل قرار گرفتند. داده ها با استفاده از پرسشنامه هوش فردی مایر، پرسشنامه هوش موفق استرنبرگ و پرسشنامه خلاقیت عابدی جمع آوری شد. نتایج تحلیل واریانس مختلط نشان داد که هم هوش فردی و هم برنامه آموزشی هوش موفق بر خلاقیت دانش آموزان تأثیر می گذارند، به طوری که هر دو درمان اثربخشی یکسانی در افزایش خلاقیت و ابعاد آن (انعطاف پذیری، گسترش پذیری، سیال و ابتکار) در استعدادهای درخشان داشتند. با توجه به نتایج این مطالعه می توان گفت که هم هوش فردی و هم آموزش هوش موفق، با درک عمیق تر موضوعات و افزایش انگیزه در دانش آموزان تیزهوش منجر به ارتقای خلاقیت می شود.

(اکرامی و همکاران، ۲۰۲۰) پژوهشی با عنوان تأثیر برنامه آموزشی مبتنی بر نظریه هوش موفق بر ساختار تدریس، افزایش حس کارآمدی و نظریه های هوش ضمنی در معلمان پسر و دختر مقطع ابتدایی انجام دادند. هدف این پژوهش بررسی تأثیر برنامه آموزشی مبتنی بر نظریه هوش موفق بر ساختار تدریس، افزایش حس کارایی و نظریه های هوش ضمنی در معلمان دختر و پسر دوره ابتدایی. روش مورد استفاده در این پژوهش از نوع نیمه تجربی بود که در آن طرح پیش آزمون- پس آزمون با گروه گواه انجام شد. جامعه آماری را معلمان مدارس ابتدایی دولتی دخترانه و پسرانه شهر یزد در سال تحصیلی ۹۶-۹۵ تشکیل دادند. با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای سه مرحله ای، ۶۰ معلم مدرسه دخترانه و ۶۰ مدرسه پسرانه شهر یزد به عنوان نمونه انتخاب شدند. نتایج پژوهش حاضر

نشان داد که برنامه آموزشی بر سبک تدریس با ضریب اتا ۰/۷۸، افزایش احساس کارآمدی با ضریب اتا ۰/۶۷ و تغییر نظریه‌های ضمنی هوش با ضریب اتا ۰/۷۱ در معلمان مدارس دخترانه و برنامه آموزشی بر سبک تدریس با ضریب اتا ۰/۷۲، افزایش احساس کارآمدی با ضریب اتا ۰/۷۸ و تغییر نظریه‌های ضمنی هوش با ضریب اتا ۰/۶۵ در معلمان مدارس پسرانه موثر بوده است.

آزید^۱ و همکاران (۲۰۲۰) پژوهشی با عنوان "تأثیر الگوی تعاملی هوش موفق بر مهارت‌های تفکر تحلیلی، خلاق و عملی دانشجویان مالزی" انجام داد. این مطالعه با هدف بررسی اثربخشی الگوی تعاملی هوش موفق که از مهارت‌های تفکر با استفاده از نظریه هوش موفق استفاده می‌کند، بررسی شده است. یافته‌ها نشان داد که روش آموزش استفاده از الگوی تعاملی در افزایش مهارت‌های تفکر تحلیلی، خلاق و عملی موثر است. این مطالعه پیامدهای مثبتی را برای توسعه مهارت نرم دانش‌آموزان در آماده‌سازی برای مشاغل آینده ارائه می‌دهد.

الخوزیم^۲ (۲۰۲۰) پژوهشی با هدف شناسایی سطح شیوه‌های تدریس معلمان دوره ابتدایی برای تقویت هوش موفق و خلاقیت و مهارت‌های یادگیری در ریاضیات انجام شد. در این مطالعه از کارت یادداشت برای یادگیری و مهارت‌های خلاقیت نمونه شامل ۳۶ معلم بود. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که عملکرد تدریس معلمان در زمینه تفکر انتقادی و مسائل در حد متوسط است. مهارت‌های حل در حالی که در محور ارتباط و همکاری در درجه پایینی قرار داشت. در محور خلاقیت و مهارت‌های نوآوری، سطح شیوه‌های تدریس در سطح پایینی قرار داشت. مطالعه به این نتیجه رسیدند که هیچ تفاوتی بین میانگین نمرات معلمان ریاضی در شیوه‌های تدریس آنها برای توسعه مهارت‌های یادگیری و خلاقیت وجود ندارد.

خاکپور (۲۰۱۸) پژوهشی با عنوان اثربخشی برنامه هوش موفق در بهبود رفتارهای یادگیری دانش‌آموزان مبتلا به اختلال نقص توجه- بیش‌فعالی انجام دادند. نتایج تحقیق نشان داد که آموزش در برنامه هوش موفق در بهبود رفتارهای یادگیری دانش‌آموزان آموزش دیده موثر بوده است. نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان بیان کرد که آموزش در برنامه هوشی موفق در بهبود رفتارهای یادگیری دانش‌آموزان مبتلا به نقص توجه و بیش‌فعالی مؤثر است.

^۱- Azid

^۲- Al-Khuzaim.

فهندژ سعدی و همکاران (۱۴۰۱) پژوهشی با هدف تحلیل محتوای کتاب مطالعات اجتماعی ششم دبستان بر اساس مولفه مهارت های اجتماعی انجام دادند. هدف از پژوهش حاضر، تحلیل محتوای کتاب های مطالعات اجتماعی ششم دبستان بر اساس مولفه های مهارت اجتماعی بود. روش پژوهش، کیفی و به شیوه تحلیل محتوای سطح خوانایی فرای بوده و جامعه آماری شامل کتاب ششم مطالعات اجتماعی بود. جهت بررسی کتاب مطالعات اجتماعی ششم ابتدایی براساس مؤلفه مهارت و روش فرای نمونه آماری که به صورت تصادفی انتخاب شده است، شامل سه متن ۱۰۰ کلمه ای از ابتدا، وسط و آخر کتاب درسی مورد نظر بود. بر اساس مؤلفه مهارت های اجتماعی به روش فرای با توجه به یافته ها می توان گفت در کتاب مطالعات اجتماعی ششم ابتدایی، مهارت های اجتماعی در فصول مختلف ارائه شده است. بیشترین توجه در زمینه مهارت های ارتباطی به مقوله مهارت های برقراری ارتباط، بیشترین توجه در زمینه مهارت های خودگردانی به مقوله مهارت های مشورت با دیگران و بیشترین توجه در زمینه مهارت های جرات ورزی به مقوله مهارت های شناسایی حقوق خود و دیگران می باشد. اصل سادگی به دشوار یا دشوار به سادگی در کتاب رعایت نشده است و مؤلفان کتب درسی، چپش مطالب را بر اساس الگوی خاصی انجام نداده اند. همچنین بر اساس نمودار شاخص فرای مشخص گردید که مطالب موجود در کتاب، برای پایه دوازدهم مناسب بوده و این مطالب برای دانش آموزان کلاس ششم دشوار بوده و با سطح خوانایی آنان تناسب ندارد.

شیخ الاسلامی (۱۳۹۸) پژوهشی با هدف تحلیل محتوای کتابهای جدیدالتالیف ریاضی و راهنمای معلم سال دهم رشته انسانی انجام دادند. پژوهش حاضر کتابهای ریاضی و آمار (۱) و راهنمای معلم پایه دهم رشته انسانی با تاکید بر رویکرد زمینه محور به روش تحلیل محتوای کمی و کیفی مورد مطالعه قرار گرفته است. از روش تحلیل آنتروپی شانون به منظور محاسبه میزان اهمیتی که در طراحی کتاب های درسی و راهنمای معلم ریاضی پایه دهم انسانی به چهار مؤلفه رویکرد زمینه محور شامل دارا بودن موقعیت عملی، واقعی بودن، مرتبط بودن با تجارب زندگی روزمره دانش آموزان و باز بودن داده شده، استفاده گردید. نتایج حاصل حاکی از این است که میزان توجه و درگیری با چهار مؤلفه ریاضیات زمینه محور و مقدار ضریب اهمیت هر یک از این مؤلفه ها کم بوده و محتوای درسی کتاب مذکور بر اصول ریاضیات زمینه محور منطبق نیست.

کریمیان (۱۳۹۶) پژوهشی با هدف ارزیابی و تحلیل محتوای کتب هدیه های آسمان بر مبنای مهارت های تفکر انتقادی انجام دادند. هدف ارزیابی و تحلیل محتوای کتاب هدیه های آسمان بر

مبنای تفکر انتقادی لیپمن در سطوح (تجزیه و تحلیل، ترکیب، ارزشیابی و توضیح) است. روش تحقیق توصیفی- تحلیلی از نوع تحلیل محتوا می باشد. جامعه آماری کل کتب هدیه‌های آسمان است که شامل کلیه کتابهای دوم تا ششم تحصیلی است که کل کتابها بعنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار جمع آوری اطلاعات (چک لیست) محقق ساخته بر اساس مولفه‌های لیپمن با روایی صوری متخصصین است. تحلیل داده های جمع آوری شده از متون کتابهای مذکور نشان داده بین میزان توجه کتب در پایه های تحصیلی به مهارتهای تفکر انتقادی در سطوح مختلف (تجزیه و تحلیل، ترکیب، ارزشیابی، توضیح) متفاوت است. همچنین سطح تجزیه و تحلیل در خصوص مهارتهای تفکر انتقادی در کل کتابها پایین تر از حد مطلوب است و مهارت ترکیب از مهارتهای تفکر انتقادی در کتب هدیه های آسمان کمتر از حد انتظار می باشد.

یارمحمدی و همکاران (۱۳۹۵) پژوهشی با هدف نقش هوش موفق، خرد و خلاقیت در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تیز هوش و عادی انجام دادند. هدف اصلی پژوهش حاضر پیش بینی سهم عوامل هوش موفق، خرد و خلاقیت در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تیز هوش و عادی بود. نتایج تحلیل آنها نشان داده که ۱۷ درصد از واریانس پیشرفت تحصیلی دانش آموزان عادی توسط متغیرهای خرد و خلاقیت و ۱۰ درصد از واریانس پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تیزهوش توسط هوش موفق تبیین شده است. در مجموع، یافته‌های این پژوهش، بر اهمیت نقش خرد، خلاقیت و هوش موفق در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان عادی و تیزهوش تأکید دارد.

با این حال، علیرغم فراگیر بودن آن به عنوان یک موضوع تحقیق، روش شناسی تحلیل محتوی کتاب درسی در حوزه هوش موفق محدود است، موضوعی که در این مقاله قصد داریم به آنپردازیم. به طور کلی، تحقیقات کتاب درسی بر ارائه موضوعات یا فرآیندهای مهم متمرکز شده است. یک مثال غیر معمول از اولی توجه به موضوعات دربرگیرنده هوش و استعداد است، با همکاری که هر دو موضوع را به طور کلی ارزیابی می کنند.

با این حال، علیرغم فراگیر بودن آن به عنوان یک موضوع تحقیق، روش شناسی تحلیل محتوی کتاب درسی در حوزه هوش موفق محدود است، موضوعی که در این مقاله قصد داریم به آن پردازیم. به طور کلی، تحقیقات کتاب درسی بر ارائه موضوعات یا فرآیندهای مهم متمرکز شده است. یک مثال غیر معمول از اولی توجه به موضوعات دربرگیرنده هوش و استعداد است، با همکاری که هر دو موضوع را به طور کلی ارزیابی می کنند.

بنابراین هوش موفق یعنی این نوع هوشی که همه را در رسیدن به اهداف مهم زندگی که مبتنی بر تفکر است، نگران می کند از طریق سه روش مختلف (تحلیلی، خلاقانه و عملی) و دانستن نحوه استفاده از این سه راه جنبه های تفکر در این راستا اهتمام شده است بنابراین در این پژوهش بدنبال این مساله است که در کتاب درسی فارسی چهارم ابتدایی تا چه اندازه از محتوی کتاب درسی در استفاده از مولفه های هوش موفق بهره برده شده است. در این پژوهش به تاثیرگذاری آنها با تحلیل محتوا پی برد تا برای مشارکت و فراوانی مولفه ها برای بهبود ساختار کارآمد، راهکاری را ارائه کرد که در عین اجرائی و کاربردی بودن قادر باشد همراه و همسو با اهداف و سیاست های موفق مدیریت استعداد موسسات آموزشی به نیازی اساسی حوزه سرمایه انسانی به ویژه در ابعاد مهارت های توانمندی در تحلیل و تغییر، مناسب باشد.

سؤالات پژوهش

- در محتوی کتاب درسی فارسی دوره ابتدایی به چه میزان به مولفه های هوش موفق توجه شده است ؟
- آیا تفاوت معنی داری بین فراوانی های مشاهده شده مربوط به مولفه های هوش موفق مشاهده شده است ؟

روش شناسی پژوهش

با توجه به تحلیل کمی ، عینی و نظام محور کتاب درسی فارسی دوره ابتدایی برپایه مولفه های هوش موفق و همچنین ابزار های مورد استفاده ، مطالعه حاضر از حیث هدف یک تحقیق کاربردی و از نظر روش از نوع توصیفی- پیمایشی و مبتنی بر تحلیل محتوا کمی است. فرایند تحلیل مبتنی بر ثبت بخشی از متن است که پژوهشگر هنگام جستجو به آن توجه می کند و بر پایه اهداف تکرار مولفه های هوش موفق به آن کد اختصاص می دهد بنابراین واحد ثبت تحقیق " مضمون " و روش شمارش آن فراوانی بود .

جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش شامل مجموعه درس کتاب درسی فارسی دوره ابتدایی در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بودند که برای تحلیل محتوا، استفاده گردیده است. روش نمونه گیری هدفمند کتاب درسی فارسی پایه چهارم به عنوان نمونه پژوهشی انتخاب شده است .

در این پژوهش برای تحلیل محتوای کتاب مورد نظر، به لحاظ توجه به سازه هوش موفق و مولفه‌های آن، از فهرست واریسی تحلیل محتوا که براساس مبانی علمی مفهوم هوش موفق که شامل هوش تحلیلی، خلاق و عملی است استفاده گردیده است. ابزار گرد آوری داده ها، چک لیست محقق ساخته مولفه های هوش موفق است که براساس تعریف سازه هوش موفق و نظریه های آن تدوین و ساخته شده است. برای تعیین روایی ابزار، از روش روایی صوری - محتوایی و نظر متخصصان استفاده شده است که به این ترتیب فرم اولیه تحلیل محتوا، شامل کلیه ابعاد هوش موفق در اختیار گروه صاحب نظران برنامه ریزی درسی قرار گرفته است پس از اعمال نظر آنها، چک لیست تحلیل محتوا بصورت جزئی در جدول استخراج شد.

جدول ۱: کدهای استخراج شده از درس اول تا هفدهم کتاب درسی فارسی چهارم ابتدایی

نشانگر کد	مولفه	تعداد موارد	نکات کلیدی استخراج شده
۱A	سازگاری با محیط	۳	هوای لطیف دلنشین جامه سبز دشت
۲A	خودشکوفایی	۱	شکوفه دادن درختان
۳A	تعامل در استفاده از مهارت عملی	۱	سفر پرندگان از نقطه دور
۴A	کاوشگری	۱	یافتن لانه های سال گذشته
۵A	تعامل در استفاده از مهارت عملی	۱ مورد	ترمیم لانه های آسیب دیده از سال قبل
۷A	خودکارآمدی	۱	لانه ساختن پرستو های جوان
۹A	یادگیری مستمر	۱	یادگیری پرواز و یادگیری راه رسم زندگی
۱۰A	سازگاری با محیط	۱	دشواری پاییز و کوچ به مناطق معتدل
۱۴A	تصمیم گیری مناسب	۱	کوچ پرستو ها پس از گفتگو مهم

۱۵A	تعادل دهنده یا توانش خلاق	۱	تصویر پرستوها بر روی سیم برق
۱۶A	توانمندی در تغییر چار چوب ذهنی	۱	تحمل خطرات ناشی از تغییرات آب وهوا در کوچ
۱۷A	خود آگاهی از نقاط ضعف	۱	آگاهی از حمله پرندگان شکاری
۱۸A	توانمندی در کسب موفقیت	۱	پایان سفر با همه تهدیدها
۲۰A	یادگیری مستمر	۱	برگشت مجدد به لانه ها و تعمیرانها
۲۳A	توانمندی در تغییر چارچوب	۱	برگشت پرستوها وساختن لانه های جدید
۲۴A	توانمندی در کسب موفقیت	۱	حمله پرندگان شکاری وگذشتن با موفقیت
۲۵A	تصمیم گیری مناسب عملی	۱	جنب جوش پرستوها در آغاز پاییز -درک مطلب
۲۷A	خودشکوفایی	۱	پرستوهای جوان وساخت لانه های جدید
۲۸A	یادگیری مستمر	۱	خرید کتاب توسط مادر نرگس دانش زبانی
۳۲A	کاوشگری	۱ مورد	توجه به صدای بی بی توسط موشکا -بخوان وبندیش
۳۳A	تعادل دهنده خلاق		پیری بی بی وصدای زدن خالق دعا کردن -بخوان وبندیش
۳۵A	تصمیم گیری مناسب	۱مورد	تصمیم گرفتن موشکا برای یافتن خدا برای بی بی
۳۶A	توانمندی برای کسب موفقیت	۱مورد	رفتن به قله کوه برای دیدن خداوند توسط موشکا
۳۸A	توانمندی در تحلیل	۱	پرسیدن موشکا از کوه در شناخت خداوند و جوابیه کوه
۴۰A	کاوشگری	۱	ادامه جستجو وکاوش برای یافتن خداوند توسط موشکا
۴۱A	توانمندی در تحلیل	۱	شناخت پروانه از خداوند وتوضیح وتحلیل برای موشکا

۴۲A	خودآگاهی از نقاط قوت	۱	تحلیل موشکا به نوع صدا زدن بی بی خدا را وزیبابی در محتوی این صدا
۴۵A	توانمندی در تحلیل	۱مورد	شناخت خرس قهوه ای از خداوند وتوضیح برای موشکا
۴۶A	خودآگاهی از نقاط قوت وضعف	۱مورد	معرفی قوی ترین موجود عالم صدای گرم وشاد خورشید در بالاترین نقطه
۴۷A	کاوشگری	۱مورد	پرسش موشکا از خورشید
۴۸A	کاوشگری	۱مورد	پرسش موشکا از خرس قهوه ای
۴۹A	توانمندی در تحلیل	۱مورد	پاسخ زیبای خورشید در مورد خداوند به موشکا
۵۰A	کل نگری	۱مورد	خداوند در همه جا است وبا چشم دیده نمی شود
۵۱A	توانمندی در تحلیل	۲مورد	پاسخ خورشید به جایگاه خداوند در همه جا وپاسخگویی موشکا به جایگاه خداوند
۵۳A	توانمندی در تحلیل	۱مورد	پاس خورشید به گریه موشکا در نیافتن خداوند
۵۵A	تعامل در استفاده از مهارت	۱مورد	پرسش سریع از خورشید از شنیدن صدای بی بی توسط خداوند
۵۸A	کاوشگری	۱مورد	جستجو برای یافتن الاغش پرسش از پسرک
۵۹A	کاوشگری	۱مورد	تصویر پس زمینه
۶۰A	سازگاری با محیط	۱مورد	تصویر پس زمینه
۶۱A	توانمندی در تحلیل	۱مورد	پاسخ پسرک به حاکم شهر در مورد نشانه های از الاغ گم شده
۶۲A	خودآگاهی نقاط قوت وضعف	۱مورد	اثرات ردپای الاغ فراری

۶۳A	توانمندی در تحلیل	۱ مورد	خورده شدن علف های سمت راست
۶۴A	خودآگاهی از نقاط قوت و ضعف	۱ مورد	چشم های چپ الاغ فراری مشکل داشت
۶۵A	توانمندی در تحلیل	۱ مورد	دانه های ریخته شده در زمین و تشخیص بار گندم
۶۷A	خودآگاهی از نقاط قوت و ضعف	۱ مورد	بخش درست و نادرست
۶۸A	توانمندی در تحلیل	۱ مورد	ویژگی های پسرک در تشخیص الاغ فراری
۷۰A	تعامل در استفاده از مهارت عملی	۱ مورد	نشستن در جایگاه معلم و داستان سرایی وقصه گوئی
71A	خودآگاهی از نقاط قوت و ضعف	۱ مورد	بخوان و حفظ کن در درس سوم تعریف روباه از زاغک

نشانگر کد	کدهای اولیه	تعداد موارد	نکات کلیدی مصاحبه
۲B	سازگاری با محیط	۱	آرام و شادمان بودن حکیم در سفر
۳B	تعادل دهنده یا توانش خلاق عملی	۱	برخورد موج به کشتی و گرفتار توفان شدن کشتی
۴B	تصمیم گیری مناسب	۱	حکیم در زمان گرفتار شدن امواج
۷B	خودآگاهی از نقاط قوت و ضعف	۱	چاره اندیشیدن حکیم در زمان نجات از طوفان
۸B	حس رقابت جویی - تصمیم گیری مناسب	۱	چاره اندیشیدن حکیم در زمان نجات از طوفان

۹B	تعامل در استفاده از مهارت عملی	۱	علاقه مندی به خواندن و نوشتن در ماسه های نرم دریا
۱۰B	کاوشگری	۱	مشاهده و تعجب ماهیگیر از کار حکیم در کنار دریا
۱۲B	کاوشگری	۱	سؤال امیر شهر از دست نوشته های حکیم بر روی ماسه
۱۵B	توانمندی در کسب موفقیت	۱	موفقیت حکیم در شهر
۱۷B	توانمندی در تحلیل	۱	پاسخ مناسب حکیم شهر به امیر شهر
۱۹B	حس معنا بخشیدن به زندگی	۲	توصیف علم و دانش و ماندگاری آن درک مطلب
۲۰B	توانمندی در تحلیل	۱	دانش زبانی
۲۱B	توانمندی در استفاده مهارت عملی	۱	نی زدن پسرک چوپان در دوران جوانی
۲۳B	توانمندی در تحلیل	۱	تکلیف مشخص شده در روانخوانی
۲۵B	تاثیر بر بهتر نشان دادن زندگی تعادل دهنده یا توانش خلاق	۱ مورد	طوطی زیبا و شیرین زبان و سخن گفتن بازرگان
۲۶B	توانمندی در کسب موفقیت	۱	سفر به هندوستان بازرگان برای کسب و کار
۲۸B	توانمندی در تحلیل	۱	خواستن هدیه طوطی به شکل خاص از بازرگان
۳۲B	کاوشگری	۱	توضیح خواستن طوطی از اتفاقات سفر و ملاقات با طوطیان
۳۳B	تعامل در استفاده از مهارت عملی	۱	تکرار حادثه تلخ طوطی در هند برای طوطی بازرگان
۳۴B	خودآگاهی از نقاط قوت وضع	۱	پشیمان شدن از گفتار خویش توسط بازرگان

۳۵B	توانمندی در کسب موفقیت	۱	چگونگی ازادشدن طوطی از قفس
۳۶B	توانمندی در استفاده از مهارت عملی	۱	لرزیدن طوطی و مردن مصلحتی
۳۷B	سازگاری با محیط	۱	تصویر
۳۸B	حس معنا بخشیدن	۱	معنای ازادی در داستان طوطی و بازرگان
۳۹B	توانمندی در تحلیل	۳	درک مطلب داستان طوطی و بازرگان
۴۰B	توانمندی در استفاده از مهارت عملی	۱	بخش نمایش در درس پنجم
۴۱B	تقویت حس کاوشگری	۱	بخوان و بیندیش
۴۲B	سازگاری با محیط	۱	چگونگی بدنیا آمدن توله شیر در باغ وحش
۴۳B	خودشکوفایی	۱	بزرگ شدن توله شیر در قفس
۴۴B	سازگاری با محیط	۱	بزرگ شدن توله شیر در قفس
۴۵B	توانمندی در کسب موفقیت - تصمی گیری مناسب	۱	تصمیم به بیرون بردن پای توله شیر از قفس باز شده
۴۶B	توانمندی در تحلیل	۱	شمردن گام ها و تحلیل فضای خارج از قفس
۴۷B	کاوشگری	۱	جستجو و تلاش برای یافتن توله شیر گمشده
۴۸B	خودآگاهی از نقاط قوت و ضعف	۱	در باز نگهداشتن نگهبان باغ وحش
۴۹B	خودآگاهی از نقاط قوت و ضعف	۱	ادراک اشتباه در تصویر درس
۵۱B	توانمندی در تحلیل	۱	نگاه مردم به بزرگ و زیبا بودن دنیا

۵۲B	توانمندی در تحلیل	۱	تحلیل و تفسیر مردم از برگشت شیر به قفس
۵۳B	سازگاری با محیط	۱	شمردن ۱۰ قدم در قفس توسط بچه شیرها
۵۵B	کاوشگری	۱	سؤال از خواجه توسط خدمتکار
۵۶B	ارزش آفرینی	۱	ارزش کار انجام شده توسط خدمتکار و توازن با بهای کار
۵۷B	توانمندی در تحلیل	۱	پاسخ خدمتکار دوم از عبور قافله
۵۸B	تعامل در استفاده از مهارت عملی	۱	شمارش دقیق تعداد شتر و قاطر توسط خدمتکار دوم
۶۰B	توانمندی در کسب موفقیت	۱	ایران من درس ششم ارش کمانگیر
۶۱B	توانمندی در تغییر چارچوب ذهنی	۱	پایداری و مقاومت در برابر تورانیان باندستن مشکل بودن پیروزی
۶۵B	توانمندی در تحلیل	۱	مرز را پرواز تیری دهد سامان و گرنه نزدیک خانه مان تنگ و آرزومان کور
۶۶B	توانمندی در کسب موفقیت	۱	فضای آرزوها را گسترده تر کرد تیر ارش کمان گیر
۶۷B	توانمندی در تحلیل	۱	فضای آرزوها را گسترده تر کرد تیر ارش کمان گیر
۶۸B	توانمندی در کسب موفقیت	۱	تیر در کمان ورها کردن به اندازه جان برای سربندی ایران
۷۳B	توانمندی در تحلیل	۱	درک مطلب
۷۴B	درک متعالی	۱	بردن نام خدا توسط ارش کمانگیر
۷۵B	تعامل استفاده از مهارت عملی	۱	نگاه به تصویر تفکر و گفتار
۷۶B	توانمندی در تحلیل	۱۰	تحلیل زیبا از روستا در شعر باران
۷۷B	حس معنا بخشیدن در	۴	پندهای اسمانی راز های زندگانی راز های جاودانی ناستان

نهای	زندگی		
اب زنید راه را همین که نگار می رسد	۱ مورد	توانمندی در تحلیل	۸۱B
قرار گذاشتن بچه ها در مدرسه برای استقبال	۱ مورد	تصمیم گیری مناسب	۸۲B
جشن گنجشکان برای استقبال	۱ مورد	توانمندی در تحلیل	۸۳B
تصویر بوی گل و سوسن و یاسمن	۱ مورد	توانمندی در تحلیل	۸۴B
پرسش از حضور مهمان و محل دیدار سخنرانی	۱ مورد	کاوشگری	۸۵B

نکات کلیدی مصاحبه	کدهای اولیه	نشانگر کد	
اقیانوس انسان ها این طرف و آنطرف	۱	توانمندی در تحلیل	۱C
درک درستی از کتاب گلستان سعدی	۱	تعادل دهنده یا توانش خلاق	۵C
تفکر اساس محور تلاش	۱	کاوشگری و تفکر	۶C
درست و نادرست درس هفتم	۱	توانمندی در تحلیل	۷C
درک مطلب	۱	توانمندی در تحلیل	۸C
واژه اموزی	۱	خودآگاهی	۹C
طرح سؤال گوش کن و بگو در درس هفتم	۱	توانمندی در تحلیل	۱۰C
زمزمه کردن سوسن کوچک در چیده شدن	۱	توانمندی در پیش بینی	۱۱C
مثل تصویر	۱	توانمندی در کسب موفقیت	۱۲C
مثل	۱	توانمندی در تحلیل	۱۳C
درخت سیب و سخنی با سوسن	۱	توانمندی در تحلیل	۱۴C

۱۵C	سازگاری با محیط	۱	تصویر بیندیش درس هفتم انتظار
۱۷C	خودآگاهی از نقاط قوت و ضعف	۱	تفسیر از حضور نرگس در محیط و به خود لرزیدن گل سوسن
۱۸C	احترام و مهربانی	۱	مهربانی نرگس در برخورد با گل سوسن
۱۹C	توانمندی در تحلیل	۱	قطرات باران و جان تازه بخشیدن
۲۲C	توانمندی در تحلیل	۱	وجود عطر گل سوسن در درون سینه خواهر
۲۴C	توانمندی در پیش بینی	۱	جدا شدن شاخه‌ها و غنچه‌ها توسط برادر برای هدیه از نگاه سوسن
۲۵C	سازگاری با محیط	۱	تصویر درس بیندیش
۲۶C	تعامل در استفاده از مهارت عملی	۱	تصویر درس بیندیش
۲۷C	توانمندی در کسب موفقیت	۱	شادمانی دخترک و حضور برادر
۲۸C	توانمندی در تحلیل	۱	مصور شدن داستان در ذهن
۳۲C	تعامل در استفاده از مهارت عملی	۱	شخصیت سازی و گفتگو در داستان سرایی
۳۴C	توانمندی در تحلیل	۲	درست و نادرست هشتم و نهم
۳۵C	توانمندی در تحلیل	۲	درک و مطلب هشتم و نهم
۳۶C	توانمندی در تحلیل	۲	مثل در درس هشتم و نهم
۳۷C	توانمندی در تحلیل	۲	بخوان و حفظ کن هشتم و نهم
۳۹C	تعامل در استفاده از مهارت عملی	۲ مورد	سرودن شعر کودکانه و عشق ورزیدن به نقاشی

۴۰C		۱ مورد	افکار کودکانه و راه های تازه بهتر زیستن
۴۱C	تعامل در استفاده از مهارت عملی	۱ مورد	سرودن شعر در شب و تصویر سازی اندیشه در قاب شعر
۴۳C	سازگاری با محیط	۱ مورد	درس خواندن در فضا و جو مکتب خانه قدیم
۴۴C	تعامل در استفاده از مهارت عملی	۱ مورد	شاگردی نزد پدر و اموختن حرفه گچ بری
۴۵C	تعامل در توانش خلاق عمل و تحلیل	۱	اندیشه در قاب شعر
۴۶C	تعامل در استفاده از مهارت عملی	۱	شغل دوم قنادی
۴۷C	توانمندی در کسب موفقیت	۱	تحمل سختی ها و اداره کردن زندگی در قفقاز قدیم
۴۸C	کاوشگری	۱	تصویر درس دهم
۴۹C	خودانگیزگی	۱	بهره رساندن بیشتر به مردم و تصمیم جدید
۵۰C	توانمندی در کسب موفقیت	۱	آموزگاری در قفقاز
۵۳C	سازگاری با محیط	۲	معلمی در شهر مرند و تبریز
۵۴C	توانمندی در تحلیل	۱	شعله ی فروزان خدمت به مردم
۵۶C	توانمندی در کسب موفقیت	۱	تاسیس کودکانستان در تبریز
۵۷C	تعادل دهنده یا توانش خلاق	۱	کودکستان برای کم شنوا
۵۸C	کاوشگری	۱	تصویر زیبا با حضور باغچه بان
۵۹C	تعامل در استفاده از مهارت عملی - تصمیم گیری	۱	اندیشیدن و پیدا کردن راه برای یاد دادن به کودکان نابینا و کم

شماره	مناسب	تعداد	شنوا
۶۰C	توانمندی در کسب موفقیت	۱	الفبای ویژه ی ناشنویان
۶۱C	توانمندی در کسب موفقیت	۱	قبولی کودکان در پایان سال تحصیلی
۶۳C	توانمندی در تحلیل	۱	توصیف زیبا از باغچه بان در پایان درس
۶۴C	توانمندی در تحلیل	۱	سرمشق شدن با تعبیر زیبا
۶۶C	توانمندی در تحلیل - کاوشگری - خودآگاهی از نقاط قوت وضعف	۱	درک شباهت ها و تفاوت ها از کودکی و مقایسه با کودکی های خود
۶۷C	کاوشگری	۱	دانش زبانی
۶۸C	توانمندی در تحلیل - تعامل در استفاده از مهارت عملی	۱	قصه گویی و صندلی صمیمیت
۶۹C	تعامل در استفاده از مهارت عملی	۱	داستان سرایی

نشانهگر کد	کدهای اولیه	تعداد موارد	نکات کلیدی مصاحبه
۲D	توانمندی در تحلیل	۱۰	۱۰ مصرح شعر علی ای همای رحمت
۶D	رسالت پذیری معنوی	۱	خداشناسی ساده زیستی معنا محور
۸D	توانمندی در تحلیل	۱	جبهه ی جنگ و خانه اول حسین
۱۲D	کاوشگری	۱	ناتمام گذاشتن داستان و تقویت حس کنجکاوی برای ادامه داستان

۱۶D	توانمندی در کسب موفقیت	۱	ازاد سازی خرمشهر
۱۷D	تعامل در استفاده از مهارت عملی توانمندی در کسب موفقیت	۱	آماده سازی رزمندگان و عبور از دژ تسخیر ناپذیر
۲۰D	تعادل دهنده یا توانش خلاق	۱	آشنایی با منطقه جنگی و آرایش منظم برای پیروزی
۲۱D	توانمندی در کسب موفقیت	۳	بخش درست و نادرست درس فرمانده
۲۲D	کاوشگری	۳	درک مطلب
۲۳D	توانمندی در تحلیل	۱	درک مطلب
۲۴D	توانمندی در تحلیل	۱	واژه اموزی
۲۵D	کاوشگری	۱	چگونه با هیچ کمکی به دنیا بروم
۲۸D	توانمندی در تحلیل	۱	چگونگی فهم زبان مردم توسط کودک در بدو تولد
۲۹D	حس معنا بخشیدن	۱	چگونگی صحبت کردن با خداوند در کودک بدو تولد
۳۰D	کاوشگری	۱	طرح سؤال کودک از فرشتگان
۳۱D	درک متعالی	۱	یادگیری دعا کردن و صحبت کردن با فرشتگان
۳۲D	احترام و مهربانی	۱	ارزش والا برای مادر از طرف فرشتگان
۳۵D	توانمندی در تحلیل	۱	خواندن نامه و آرام وبی صدا شدن باران
۳۹D	توانمندی در تحلیل	۱	قطره شبنم و غلتیدن بر روی برگ
۴۰D	توانمندی در تحلیل	۱	افتادن قطره از دل و اتفاق ساده در چشم مادر

۴۱D	توانمندی در تحلیل	۱	باران پشت شیشه و دست زدن به شانه فرزند
۴۲D	کاوشگری	۴	درک مطلب
۴۳D	کاوشگری	۲	دانش زبانی
۴۴D	توانمندی در استفاده از مهارت عملی	۱	قصه گویی و صندلی صمیمیت
۴۷D	خودآگاهی از نقاط قوت و ضعف	۱	مدرسه نرفتن و مختصر خواندن و نوشتن و یادگرفتن
۴۸D	توانمندی در استفاده از مهارت عملی	۱	مشغول شدن به بنایی در یزد
۴۹D	کاوشگری	۱	بخوان و بیندیش تصویر
۵۰D	خودشکوفایی	۱	متولد شدن دوباره در کتاب فروشی
۵۱D	توانمندی در کسب مهارت	۱	نوشتن کتاب قصه های خوب برای بچه های خوب
۵۲D	توانمندی در کسب موفقیت	۱	نویسنده کتاب قصه های خوب برای بچه های خوب

نشانهگر کد	کدهای اولیه		نکات کلیدی مصاحبه
۱E	توانمندی در تحلیل	۱	شیوه عدل و بنده پروری
۲E	توانمندی در تحلیل	۱	خوشتر از گاهواره
۷E	کاوشگری	۴	درک مطلب
۸E	توانمندی در مهارت عملی	۳	تصویر خوانی و صندلی صمیمیت
۹E	توانمندی در مهارت ها	۱	تصویر خوانی

۱۰.E	خودآگاهی از نقاط قوت و ضعف	۱	شعر امید شهپاز کهنسال و کبوتر بچه

برای تعیین روایی محتوایی مربوط به ابزار از صاحب‌نظران رشته های برنامه ریزی درسی و روانشناسی و علوم تربیتی استفاده شد . بدین منظور مولفه های هوش موفق طی برگزاری چندین جلسه مورد تایید قرار گرفت . روایی محتوایی به صورت کمی نیز مورد ارزیابی قرار گرفت که شاخص روایی محتوایی برابر با ۰/۹۴۲ بدست آمده است .

یافته‌های های پژوهش

در این قسمت، نتایج بررسی سؤال پژوهش به تفکیک تشریح شده است.

- **سؤال اول :** در محتوی کتاب درسی فارسی دوره ابتدایی به چه میزان به مولفه های هوش موفق توجه شده است ؟

با توجه به اینکه واحد آزمایش مورد بررسی ۱۷ درس فارسی پایه چهارم ابتدایی است و ضمناً با توجه به فراوانی در واحد های انتخاب شده نباید صفر باشد که در لگاریتم نپیرین تعریف نشده است واحد درسی منتخب ۱۷ درس فارسی پایه چهارم انتخاب مناسبی می باشد که حداقل یک واحد فراوانی برای مولفه ها وجود داشته باشد . برای اینکه بتوان بر پایه انتروپی اولویت بندی کرد از یافته های PI استفاده شده است. درجدول زیر مقدار نسبت اولیه برای انتروپی بدست آمده است.

جدول ۲- یافته‌های PI مربوط به مؤلفه های استفاده از متن و دربخش مولفه های هوش موفق

نمونه	توانمندی در تغییر	توانمندی در موفقیت	کاوشگری	توانمندی در تحلیل	خودآگاهی و خود کارآمدی	سازگاری با محیط	تعامل استفاده از مهارت عملی	یادگیری مستمر	خود شکوفایی	تصمیم گیری مناسب	تعادل دهنده خلاق
درس ۱	0.045	0.056	0.062	0.062	0.048	0.111	0.1	0.053	0.067	0.062	0.048
درس ۲	0.045	0.056	0.062	0.062	0.19	0.056	0.05	0.053	0.067	0.062	0.048
درس ۳	0.091	0.056	0.062	0.062	0.048	0.111	0.1	0.053	0.067	0.062	0.095
درس ۴	0.045	0.056	0.125	0.062	0.048	0.056	0.05	0.105	0.067	0.125	0.048
درس ۵	0.045	0.111	0.062	0.062	0.095	0.056	0.05	0.105	0.067	0.062	0.048
درس ۶	0.045	0.056	0.062	0.125	0.048	0.056	0.05	0.105	0.067	0.062	0.048

0.095	0.062	0.067	0.053	0.1	0.111	0.048	0.062	0.125	0.056	0.091	درس ۷
0.095	0.062	0.067	0.053	0.1	0.056	0.048	0.062	0.062	0.056	0.045	درس ۸
0.048	0.062	0.067	0.053	0.05	0.111	0.095	0.062	0.062	0.056	0.045	درس ۹
0.048	0.125	0.067	0.105	0.05	0.056	0.095	0.062	0.062	0.111	0.273	درس ۱۰
0.048	0.062	0.133	0.105	0.1	0.056	0.048	0.062	0.062	0.111	0.045	درس ۱۱
0.095	0.062	0.067	0.053	0.05	0.056	0.048	0.125	0.062	0.056	0.045	درس ۱۲
0.048	0.062	0.067	0.053	0.05	0.056	0.048	0.062	0.062	0.056	0.091	درس ۱۳
0.048	0.062	0.067	0.053	0.1	0.056	0.095	0.062	0.062	0.111	0.045	درس

											۱۴
0.095	0.062	0.062	0.1	0.111	0.048	0.062	0.1	0.111	0.048	0.062	درس ۱۵
0.048	0.125	0.062	0.05	0.056	0.048	0.062	0.05	0.056	0.048	0.062	درس ۱۶
0.048	0.062	0.062	0.05	0.056	0.095	0.062	0.05	0.056	0.095	0.062	درس ۱۷

$$P_i = \frac{x_i}{\sum x_i}$$

با استفاده از مجموع نمرات مولفه‌های استفاده از متن و در بعد دین می‌توانیم ستون (تقسیم تک تک مشاهدات متغیرها به مجموع ستونی هر کدامشان شاخص اولیه آنتروپی محاسبه می‌گردد) بدست آوریم در ادامه با توجه به ساختار فرمول آنتروپی بدین شکل عمل می‌کنیم:

$$E_1 = -k \sum_{i=1}^n P_{i-timsazi} \times L_n (P_{i-timsazi})$$

جدول ۳- یافته‌های EI مربوط به انتروپی استفاده از متن در تحلیل محتوادر بخش هوش موفق

متغیرها	توانمندی در تغییر	توانمندی در موفقیت	کاوشگری	توانمندی در تحلیل	خودآگاهی و خودکارآمدی	سازگاری با محیط	تعامل استفاده از مهارت عملی	یادگیری مستمر	خودشکوفایی	تصمیم‌گیری مناسب	تعادل دهنده خلاق
وزن	۰/۹۱۱	۰/۹۸۲	۰/۹۸۱	۰/۹۸۱	۰/۹۵۶	۰/۹۸۲	۰/۹۸	۰/۹۹۴	۰/۹۸	۰/۹۷	۰/۹۳

جدول ۴- وزن های ثانویه مؤلفه های استفاده از متن و در بخش هوش موفق

توانمندی در تغییر	توانمندی در موفقیت	کاوشگری	توانمندی در تحلیل	خودآگاهی و خودکارآمدی	سازگاری با محیط	تعامل استفاده از مهارت عملی	یادگیری مستمر	خود شکوفایی	تصمیم‌گیری مناسب	تعادل دهنده خلاق
۰/۰۸۹	۰/۰۱۸	۰/۰۱۹	۰/۰۱۹	۰/۰۴۴	۰/۰۱۸	۰/۰۲	۰/۰۰۶	۰/۰۲	۰/۰۳	۰/۰۷

برای اینکه بتوان وزن‌های نهایی آنروپی را برای مؤلفه‌های مربوط به بخش هوش موفق بدست آوریم با توجه به نظرات متخصصان علوم برنامه ریزی درسی و مدیریت آموزشی وزن‌های ثانویه را در نظر گرفته و در نهایت با توجه به گام نهایی آنروپی وزن‌های نهایی مولفه‌های مورد نظر را محاسبه می‌کنیم. جدول زیر نتایج وزن‌های نهایی آنروپی، می‌باشد.

جدول ۵- وزن‌های نهایی مؤلفه‌های استفاده از متن و بخش هوش موفق

متغیرها	توانمندی در تغییر	توانمندی در موفقیت	کاوشگری	توانمندی در تحلیل	خودآگاهی و خودکارآمدی	سازگاری با محیط	تعامل استفاده از مهارت عملی	یادگیری مستمر	خودشکوفایی	تصمیم‌گیری مناسب	تعادل دهنده خلاق
وزن	۰/۰۴۹	۰/۰۷۱	۰/۲۷۵	۰/۳۷۵	۰/۱۷۳	۰/۰۷۱	۰/۰۸۶	۰/۰۷۸	۰/۰۲۴	۰/۰۳۲	۰/۰۵۲

همانطور که در جدول فوق مشاهده می شود وزن های آنتروپی نهایی مربوط به بخش هوش موفق مشخص شده است. در این جدول بیشترین وزن مربوط توانمندی در تحلیل، تعامل استفاده از مهارت عملی ، کاوشگری و یادگیری مستمر و توانمندی در موفقیت و تغییر می باشد. همانطور که مشاهده می شود بیشترین وزن آنتروپی با مقدار ۰/۳۷۵ مربوط به توانمندی در تحلیل مسائل ، و در رتبه دوم با وزن آنتروپی ۰/۲۷۵ مربوط به کاوشگری می باشد . همچنین در رتبه سوم با وزن آنتروپی ۰/۱۷۳ مربوط به خودآگاهی و خودکار آمدی بدست آمده است . در رتبه چهارم با وزن آنتروپی ۰/۰۸۶ مربوط به تعامل استفاده از مهارت عملی است . کمترین وزن آنتروپی با مقدار ۰/۰۲۴ برای خود شکوفایی بدست آمده است .

سؤال دوم - آیا تفاوت معنی داری بین فراوانی های مشاهده شده مربوط به مولفه های هوش موفق مشاهده شده است ؟

نتایج جدول زیر نشان داده میزان یکسانی فراوانی مربوط به مولفه های هوش موفق در بین هفده درس پای چهارم ابتدایی مشاهده نشده است . به منظور بررسی معناداری مساله از آزمون کای دو استفاده شده که از نظر آماری مورد بررسی قرار داده است .

جدول ۶- جدول آماره کای دو برای آزمون تفاوت معنی دار در فراوانی مولفه های هوش موفق

مولفه	فراوانی	مقدار کای دو	درجه آزادی	سطح معناداری
توانمندی در موفقیت	۱۷	۵۵/۶۷	۱۶	۰,۰۰۳
کاوشگری	۶۶			
توانمندی در تحلیل	۹۰			
توانمندی در تغییر	۱۲			
خود آگاهی و خودکار آمدی	۴۲			

			۱۷	سازگاری با محیط
			۲۱	تعامل استفاده از مهارت
			۱۸	یادگیری مستمر
			۷	خود شکوفایی
			۱۰	تصمیم‌گیری مناسب
			۱۴	تعادل دهنده خلاق

نتایج حاصل از این پژوهش بیانگر آن است که در کتاب فارسی کلاس چهارم ابتدایی در درس مختلف میزان فراوانی مولفه‌های هوش موفق مشخص شده و مورد سنجش قرار گرفته است. در یافته‌های گزارش شده فصل چهارم مولفه‌های هوش موفق شامل سازگاری با محیط، تعامل استفاده از مهارت عملی تعادل دهنده خلاق، خود شکوفایی تصمیم‌گیری مناسب، یادگیری مستمر توانمندی در موفقیت، توانمندی در تغییر، کاوشگری، توانمندی در تحلیل مورد بررسی قرار گرفته است.

در درس اول بیشترین فراوانی مربوط سازگاری با محیط بوده و در اولویت دوم تعامل استفاده از مهارت عملی و در رتبه سوم خود شکوفایی و در رتبه چهارم توانمندی در تحلیل می باشد. در درس دوم بیشترین فراوانی مربوط به خود آگاهی و خودکارآمدی بوده و در اولویت دوم خود شکوفایی و در رتبه سوم کاوشگری و در رتبه چهارم تصمیم‌گیری مناسب می باشد. در درس سوم بیشترین فراوانی مربوط به سازگاری با محیط بوده و در اولویت دوم تعامل استفاده از مهارت عملی و در رتبه سوم توانمندی در تغییر و در رتبه چهارم خود شکوفایی و توانمندی در تحلیل می باشد. در درس چهارم بیشترین فراوانی مربوط به کاوشگری بوده و در اولویت دوم تعامل استفاده از مهارت عملی و در رتبه سوم سازگاری با محیط و رتبه چهارم توانمندی در تحلیل می باشد. در درس پنجم بیشترین فراوانی مربوط به توانمندی در موفقیت بوده و در اولویت دوم یادگیری مستمر و در رتبه سوم خود شکوفایی و در رتبه چهارم خود آگاهی از نقاط قوت و ضعف می باشد. در درس ششم بیشترین

فراوانی مربوط به توانمندی در تحلیل بوده و در اولویت دوم یادگیری مستمر و در رتبه سوم خود شکوفایی و در رتبه چهارم تصمی گیری مناسب می باشد. در درس هفتم بیشترین فراوانی مربوط به کاوشگری بوده و در اولویت دوم سازگاری با محیط و در رتبه سوم ارزش آفرینی و در رتبه چهارم حس معنا بخشیدن به زندگی می باشد. در درس هشتم بیشترین فراوانی مربوط به حس معنا بخشیدن به زندگی بوده و در اولویت دوم ارزش آفرینی و در رتبه سوم تعامل استفاده از مهارت عملی و در رتبه چهارم توانمندی در تغییر می باشد. در درس نهم بیشترین فراوانی مربوط به سازگاری با محیط بوده و در اولویت دوم خودکارآمدی و در رتبه سوم خود شکوفایی و در رتبه چهارم تصمیم گیری مناسب می باشد. در درس دهم بیشترین فراوانی مربوط به توانمندی در تغییر بوده و در اولویت دوم تصمیم گیری مناسب و در رتبه سوم یادگیری مستمر و در رتبه چهارم خود شکوفایی می باشد. در درس یازدهم بیشترین فراوانی مربوط به خود شکوفایی بوده و در اولویت دوم توانمندی در موفقیت و در رتبه سوم تعامل استفاده از مهارت عملی و در رتبه چهارم تعادل دهنده خلاق می باشد. در درس دوازدهم بیشترین فراوانی مربوط به توانمندی در موفقیت بوده و در اولویت دوم مهارت عملی و در رتبه سوم خود شکوفایی و در رتبه چهارم یادگیری مستمر می باشد. در درس سیزدهم بیشترین فراوانی مربوط به توانمندی در تحلیل بوده و در اولویت دوم تعادل دهنده خلاق و در رتبه سوم خود شکوفایی و در رتبه چهارم توانمندی در موفقیت می باشد.

در درس چهاردهم بیشترین فراوانی مربوط به توانمندی در تغییر بوده و در اولویت دوم خود شکوفایی و در رتبه سوم کاوشگری و در رتبه چهارم توانمندی در تحلیل می باشد. در درس پانزدهم بیشترین فراوانی مربوط به کاوشگری بوده و در اولویت دوم تعامل استفاده از مهارت عملی و در رتبه سوم یادگیری مستمر و در رتبه چهارم توانمندی در موفقیت می باشد. در درس شانزدهم بیشترین فراوانی مربوط به تصمیم گیری مناسب بوده و در اولویت دوم توانمندی در تحلیل و در رتبه سوم توانمندی در تغییر و در رتبه چهارم خود آگاهی و خودکارآمدی می باشد. در درس هفدهم بیشترین فراوانی مربوط به توانمندی در موفقیت بوده و در اولویت دوم سازگاری و در رتبه سوم توانمندی در تغییر و در رتبه چهارم خود شکوفایی می باشد. در مجموعه دروس بیشترین وزن انتروپی مربوط به توانمندی در تحلیل بوده و در اولویت دوم خود شکوفایی و در رتبه سوم خود آگاهی و خودکارآمدی و در رتبه چهارم تعامل استفاده از مهارت عملی و توانمندی در موفقیت می باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

در اکثر برنامه‌های آموزشی، مشکلات ارائه شده در نگاه سطحی به سازه هوش موفق در کتاب‌های درسی تنها یک نمونه عملی از یک موقعیت آموزشی است. برای استفاده از دانش قبلی در این روش‌ها فقط برخی از توابع سطح پایین هوش تحلیلی بر آنها تکیه می‌شود و کارکردهای بالایی مانند نقد و ارزیابی که عملاً برای حل واقعی ضروری است مشکلات در زمینه زندگی نادیده گرفته می‌شوند (استرنبرگ، ۲۰۰۲). طبق نظر استرنبرگ، دستیابی به موفقیت در یادگیری مستلزم تعادل بین توانایی‌های تحلیلی، خلاق و عملی و در نتیجه موفقیت آمیز مبتنی بر هوش است. آموزش شامل مجموعه‌ای از اقدامات زمینه‌ساز سازماندهی فعالیت‌ها، محتویات و استراتژی‌های اقدام در طول کلاس است کاری که مهارت‌های حل مسئله (مانند شناسایی مسئله، تجزیه و تحلیل فرضیه، منابع و استراتژی‌ها) را پرورش می‌دهد. تخصیص، ارائه راه حل، نظارت (ارزیابی)، تفکر خلاق (مانند ایجاد فرضیه‌های جدید، ایجاد و توسعه ایده‌های جدید) و تفکر انتقادی (مانند شناسایی جنبه‌های پنهان، فرضیات اشتباه و نامناسب (استراتژی‌ها) از طریق ارائه کارکردهای فکری (مانند پرسیدن سوال، تجزیه و تحلیل، ارزیابی، مقایسه، انتقاد (و ارزشیابی) و تمرین مستمر مهارت‌های شناختی است. در این پژوهش بدنبال پاسخگویی به این سؤال بوده است که تا چه اندازه سازه هوش موفق در کتاب درسی فارسی چهارم ابتدایی آمده است؟

همانطور که در وزن‌های انتروپی مربوط به یافته‌های پژوهش در حوزه هوش موفق مشاهده گردیده است مولفه‌های اثرگذار در تقویت هوش موفق شامل توانمندی در تغییر وادراک چالش‌پذیری و قدرت تمرکز در شناخت تغییرات و چگونگی کنترل آنهاست. در یافته‌ها مبتنی بر وزن انتروپی توانمندی در تغییر یکی از محرک‌ترین زمینه‌های رشد و پیشرفت ذهنی و فکری و اجتماعی دانش‌آموزان است که در کتاب درسی پایه چهارم دارای فراوانی مشهود است. تغییر باورها و تشخیص توانمندی‌ها را مانند گلی در دستان سفالگر تشبیه کرد. باورهای ما بر اساس تجربیات گذشته است که اکنون آینده ما را شکل می‌دهد. هوش موفق می‌تواند اعتماد به نفس برای توانمندسازی باورها در برابر با مشکلات تقویت کند و راهکار مناسب در حل آن بدست آورد. در کتاب درسی مطالعات پایه چهارم مهمترین عامل اثرگذار هوش موفق توانمندی تحلیل و تعادل دهنده خلاق و خودآگاهی باشد که از وزن‌های بیشتری در تحلیل انتروپی برخوردار بوده است. مؤلفه توانمندی در تحلیل درک مطلب یک ساختار پیچیده در کتاب درسی است، که نشان می‌دهد نباید دستاوردهای دانش‌آموزان در

خواندن حداقل تا حدی تحت تأثیر دانش قرار گیرد و کمتر به بخش تحلیل کتاب های درسی است. بنابراین، مطالعه در این پژوهش بر آنچه که کتاب درسی ارائه می‌دهند و آنچه معلمان در طول درک مطلب می‌آموزند متمرکز بود. به منظور به دست آوردن بینشی در مورد کیفیت برنامه درسی تحلیل، از یک تحلیل ترکیبی برای بررسی لایه برنامه درسی اجرا شده و تصویب شده استفاده کرده، زیرا معلمان تأثیر مواد آموزشی را که استفاده می‌کنند تعدیل می‌کنند. مطالعه جنبه های مختلف دانش استراتژی خواندن و آموزش ساختار متن را در توانمندی تحلیل می‌توان نشان داد که می‌تواند در لایه های مختلف برنامه درسی فعلی بهبود یابد. علیرغم تفاوت‌های فردی بین معلمان، شناخت الگوهای قوی در برنامه درسی و محتوی کتاب درسی اجرا شده و تصویب شده پیدا شده که با مثلث‌سازی روش‌شناختی تأیید شد. یافته های نشان داده که کیفیت کتاب درسی در بعد توانمندی در تحلیل یک پیش‌بینی کننده مرتبط برای آموزش و یادگیری کتاب درسی است. همچنین نشان داده شده که کیفیت پایین کتاب درسی - که بازتاب طیف پایینی از بازنمایی‌ها در دسته‌های توسعه‌یافته برای ارزیابی است - بر این اساس، تنوع موقعیت‌های تصویری را که در کلاس به آنها پرداخته می‌شود، محدود می‌کند. این امر به ویژه زمانی صادق است که کتاب های درسی و معلمان از برنامه درسی یکسانی پیروی می‌کنند. از این رو، کتاب های درسی باید در تحقیقات در مورد اثربخشی توانمندسازی در تحلیل در نظر گرفته شوند - حتی اگر فقط به یک موضوع فارسی خاص پرداخته شود. یافته های اصلی نشان داده که در این مطالعه یک رابطه معنی‌دار بین کیفیت کتاب‌های درسی در حوزه شناخت ابعاد تحلیل در هوش موفق و عملکرد دانش‌آموزان در حل مقایسه‌های کمی در پایه چهارم گزارش شده است. نتایج با ارائه معیارهای کیفیت مبتنی بر نظریه هوش موفق و موضوع خاص که می‌تواند برای ارزیابی کتاب‌های درسی مورد استفاده قرار گیرد، به تحقیق کتاب درسی کمک می‌کند. یافته های ما شواهد بیشتری از اهمیت توانمندسازی در تحلیل و موفقیت برای آموزش کتب درسی پایه چهارم در مدارس ابتدایی ارائه می‌دهد.

یکی از مهمترین عامل هوش موفق سازگاری با محیط است که در چندین درس فارسی کلاس چهارم ابتدایی گزارش شده است. شناخت اقلیم بومی و شناخت مشکلات منطقه و مکان زندگی می‌تواند یکی از مولفه های مهم هوش موفق می‌باشد که با تقویت مولفه سازگاری با محیط در دروس کتاب درسی می‌تواند در طراحی مساله مکان زندگی و چگونگی حل آنها بیشتر کمک کند. دومین مولفه مهم هوش موفق کاوشگری است که می‌تواند کودک را جستجوگر و پرسشگر تربیت کند.

سومین مولفه توانمندی در تغییر و چهارمین مولفه توانمندی در تحلیل می باشد که می تواند زمینه ساز تحلیل منطقی مسائل را بدنبال داشته باشد.

بنابراین، مهمترین پیامدها برای عملکرد آموزشی مربوط به هوش موفق در کتاب درسی شناخت موفقیت و چگونگی تحقق آن است. در برخی از کشورها، کتاب های درسی باید توسط وزارت آموزش و پرورش تایید و دارای مجوز باشند. نتایج این تحقیق حاکی از آن است که مقررات تصویب کتاب درسی مبتنی بر شاخص های کیفی نظریه محور می تواند ابزاری برای جلوگیری از استفاده از کتاب های درسی با اثرات نامطلوب در مدارس باشد و منجر به بهبود کیفیت کلی کتاب های درسی شود. علاوه بر این، انتخاب کتاب های درسی با کیفیت بالا و دارای محتوای متنوع آموزشی و اجتماعی راهی نسبتا آسان، سریع و ارزان برای تأثیر مثبت بر پیشرفت دانش آموزان است. اثرات قابل مقایسه از طریق مداخلات بالقوه در سطح معلم یا دانش آموز مربوط به هزینه های بالاتر است. فرصت های آموزشی ارائه شده توسط کتاب های درسی در مقطع ابتدایی نیز ممکن است بر پیشرفت دانش آموزان در مقاطع بالاتر تأثیر بگذارد.

منابع

- اکبری موید، سمیه (۱۳۹۸)، نقش منبع کنترل و توانایی حل مسئله اجتماعی در پیش بینی انگیزه پیشرفت دانش آموزان، نشریه رویش روانشناسی، (پیاپی ۲۶)، خرداد، شماره ۳.
- آزادمرد، شهرناز؛ طالبی، هوشنگ (۱۳۹۵)، تأثیر برنامه آموزشی مبتنی بر هوش موفق بر بازده های شناختی و عاطفی یادگیری، نشریه روانشناسی تربیتی، سال دوازدهم، بهار، شماره ۳۹.
- حامدیان، صالحه (۱۳۹۰)، بررسی میزان اثربخشی هوش های چندگانه ی گاردنر بر عملکرد حل مسئله ی ریاضی بر اساس طبقه بندی اصلاح شده ی بلوم در دانش آموزان دختر دوم راهنمایی شهر قوچان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.
- جلیل آبکنار؛ سیده، سمیه؛ عاشوری، محمد؛ مولوی، گیتا (۱۳۹۱)، اثربخشی آموزش راهبردهای شناختی در بهبود مهارت های حل مسئله ریاضی در دانش آموزان دختر کم توان ذهنی پایه سوم راهنمایی، مجله پژوهش در علوم توان بخشی، ۸(۳)، ۳۹۱-۴۰۱.
- خانی، رضوان؛ بهرامی پور، منصوره؛ عابدی، احمد (۱۳۹۹)، اثربخشی آموزش هوش موفق بر سرعت حل مسئله کودکان پیش دبستانی، نشریه پرستاری کودکان، ۶، ۴۵-۵۲.

فرتاش، سهیلا (۱۳۹۵)، کاربرد نظریه هوش موفق در تعاملات بین فردی معلمین با دانش‌آموزان، دومین کنگره ملی راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار در بخش‌های توسعه علم و فناوری، تهران، فهندژ سعدی، پری؛ افلاکی فرد، حسین (۱۴۰۱)، تحلیل محتوای کتاب مطالعات اجتماعی ششم دبستان بر اساس مولفه مهارت‌های اجتماعی، فصلنامه علمی پژوهشنامه تربیتی دانشگاه آزاد واحد بجنورد. کریمیان، حسین؛ ناطقی، فائزه؛ سیفی، محمد (۱۳۹۶)، ارزیابی و تحلیل محتوای کتب هدیه‌های آسمان بر مبنای مهارت‌های تفکر انتقادی، فصلنامه علمی پژوهشنامه تربیتی دانشگاه آزاد واحد بجنورد. مرتضایی راد، حدیث (۱۳۹۸)، اثربخشی آموزش هوش موفق بر حل مسئله و تفکر خلاق در درس علوم تجربی دانش‌آموزان دختر پایه ششم شهرستان مسجدسلیمان، اولین همایش ملی مدرسه فردا، اردبیل، دانشگاه محقق اردبیلی.

معدن کن، فاطمه؛ اینانلو، اعظم. (۱۴۰۱). تاثیر آموزش هوش موفق بر تمرکز یادگیری و خود شکوفایی دانش‌آموزان دختر پایه ششم ابتدایی. فصلنامه تعالی تعلیم و تربیت و آموزش. ۱۷۱-۱۵۸، ۱(۲).
معصوم زاده، سمیرا؛ حاج حسینی، منصوره؛ غلامعلی لواسانی، مسعود. (۱۴۰۱). اثربخشی آموزش مبتنی بر هوش موفق بر درگیری تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. روان‌شناسی مدرسه و آموزشگاه. ۱۰: ۹۲-۱۰۴.

یارمحمدی، زهره؛ عرب زاده، مهدی؛ کدیور، پروین. (۱۳۹۵). نقش هوش موفق، خرد و خلاقیت در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تیزهوش و عادی. فصلنامه علمی پژوهشنامه تربیتی دانشگاه آزاد واحد بجنورد، ۱۶۰-۱۴۱، ۱۱(۴۸).

یوسفی، سمیه؛ باقر پور، معصومه (۱۳۹۷)، اثربخشی آموزش مبتنی بر نظریه هوش چندگانه بر مهارت‌های حل مسئله و تفکر نقادانه دانش‌آموزان، فصلنامه پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، ۶(۳) ۵۳-۶۴.

Abu Jadu, Salih Muhammad Ali (2006). *The Theory of Successful Intelligence*, 1st Edition, Amman, Debonoa for printing, publishing and distribution.

Alajmi, Amal Hussain. 2012. "How do Elementary Textbooks Address Fractions? A Review of Mathematics Textbooks in the USA, Japan, and Kuwait." *Educational Studies in Mathematics* 79 (2): 239-261. doi:10.1007/s10649-011-9342-1. [Crossref], [Web of Science ®], [Google Scholar]

AKRAMI, L., & ABEDI, A., & SALEHZADEH, M. (2020). The Effect of Educational Program Based on the Theory of Successful Intelligence on Structure of Teaching, Increasing the Sense of Efficiency and Implicit Intelligence Theories in Teachers of Boys and Girls in Primary School. *RESEARCH IN TEACHING*, 7(4), 192-213.

K. Al-Khuzaim and A. Al-Balawi,(2020) The level of teaching practices of primary school mathematics teachers to develop learning skills and creativity according to the requirements of the twenty-first century, *J. Mathe. Educ.*5(25) 28–56.

Azid N, Makhsin M, Mohktar A & Hashim R(2022). Effectiveness of learning activities using interactive modules successful intelligence. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 9(32):1–9.

Charalambous, Charalambos Y., Seán Delaney, Hui-Yu Hsu, and Vilma Mesa. (2010). “A Comparative Analysis of the Addition and Subtraction of Fractions in Textbooks From Three Countries.” *Mathematical Thinking and Learning* 12 (2): 117–151. doi:[10.1080/10986060903460070](https://doi.org/10.1080/10986060903460070). [[Taylor & Francis Online](#)], [[Web of Science ®](#)], [[Google Scholar](#)]

Dowlati, H., Narimani, M., Sobhi-Gharamaleki, N., Sadeghi Hashjin, G. (2021). Comparing the Effectiveness of Personal Intelligence and Successful Intelligence Training on Creativity and Its Dimensions in Gifted Students. *Biquarterly Journal of Cognitive Strategies in Learning*, 9(17), 17-31. doi: [10.22084/j.psychogy.2019.18425.1917](https://doi.org/10.22084/j.psychogy.2019.18425.1917)

Fan, Jianqing, and Qiwei Yao. 2003. *Nonlinear Time Series: Nonparametric and Parametric Methods*. New York: Springer. [[Crossref](#)], [[Google Scholar](#)]

Li, Yeping, Xi Chen, and Song An.(2009). “Conceptualizing and Organizing Content for Teaching and Learning in Selected Chinese, Japanese and US Mathematics Textbooks: The Case of Fraction Division.” *ZDM* 41 (6): 809–826. doi:[10.1007/s11858-009-0177-5](https://doi.org/10.1007/s11858-009-0177-5). [[Crossref](#)], [[Google Scholar](#)]

Kaufman JC.(2018) Finding Meaning With Creativity in the Past, Present, and Future. *Perspect Psychol Sci.* 2018 Nov;13(6):734-749. doi: [10.1177/1745691618771981](https://doi.org/10.1177/1745691618771981). Epub Sep 18. PMID: 30227083.

Khakpoor F, Abedi A, Manshaee G.(2018) . Effectiveness of the successful intelligence program in improving learning behaviors of students with attention-deficit/hyperactivity disorder. *Int Arch Health Sci* 2018;5:135-9

Kar, T., G. Güler, C. Şen, and E. Özdemir.(2018). “Comparing the Development of the Multiplication of Fractions in Turkish and American Textbooks.” *International Journal of Mathematical Education in Science and Technology* 49 (2): 200–226. doi:[10.1080/0020739X.2017.1355993](https://doi.org/10.1080/0020739X.2017.1355993). [[Taylor & Francis Online](#)], [[Web of Science ®](#)], [[Google Scholar](#)]

Otten, Samuel, Nicholas J. Gilbertson, Lorraine M. Males, and D. Lee Clark.(2014). “The Mathematical Nature of Reasoning-and-Proving Opportunities in Geometry Textbooks.” *Mathematical Thinking and Learning* 16 (1): 51–79.

[doi:10.1080/10986065.2014.857802](https://doi.org/10.1080/10986065.2014.857802). [Taylor & Francis Online], [Web of Science®], [Google Scholar]

Son, Ji-Won, and Sharon L. Senk. (2010). "How Reform Curricula in the USA and Korea Present Multiplication and Division of Fractions." *Educational Studies in Mathematics* 74 (2): 117–142. doi:[10.1007/s10649-010-9229-6](https://doi.org/10.1007/s10649-010-9229-6). [Crossref], [Web of Science®], [Google Scholar]

Sternberg RJ 2018. Speculations on the role of successful intelligence in solving contemporary world problems. *Journal of Intelligence*, 6(1):4. <https://doi.org/10.3390/jintelligence6010004>.

Sternberg, R.J.; Grigorenko, E.L.(2002) (Eds.) *The General Factor of Intelligence: How General Is It?* Lawrence Erlbaum Associates: Mahwah, NJ, USA.

Sternberg, Robert J., Rebel J. E. Todhunter, Aaron Litvak, and Karin Sternberg. 2020. "The Relation of Scientific Creativity and Evaluation of Scientific Impact to Scientific Reasoning and General Intelligence" *Journal of Intelligence* 8, no. 2: 17. <https://doi.org/10.3390/jintelligence8020017>

Analysis of the content of the fourth grade Persian book based on the components of Successful intelligence

Masoumeh Souri, Faramarz sohrabi asamrood, kamran sheivandi
choliche, mehdi arabzadeh

Abstract

The aim of the current research was to review and analyze the content of the fourth grade Persian book with the approach of revelation of successful intelligence and to provide information and suggestions to the planners in order to improve and modify this book. The statistical community of the research is the fourth elementary Persian textbook in the academic year of 1401, which considering the nature of the research subject and the limitation of the statistical community, sampling was omitted, and all of them were considered as samples. The data collection tool is the content analysis list of textbooks, which was prepared and compiled after studying the theoretical foundations and legal frameworks, and its validity was determined by educational science specialists and relevant experts. The checklist measurement tool was based on content analysis unit, text, photo, paragraph and exercise. The research results have been analyzed using descriptive statistics and entropy index. Calculation of entropy coefficient was used based on Shannon's formula, which showed that based on three dimensions of successful intelligence, which includes analytical, creative and practical intelligence, the most weight is related to adaptation to the environment, capability in analysis, interaction, use of practical skills, exploration and continuous learning.

Keywords: content analysis, successful intelligence, fourth grade, entropy